

TEKOÄLY SOSIAALIALALLA

Suosituksia vastuulliseen käyttöön

PIIA UUSI-KAKKURI, PAULA HAKALA & ANNE ROUHELO

Other publications c44

VAMK

VAASAN AMMATTIKORKEAKOULU
UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

JULKAISIJA:

Vaasan ammattikorkeakoulu | University of Applied Sciences

ISSN 2489-4400 (C, other publications, 44)

ISBN 978-952-5784-86-2 (verkkajulkaisu)

<https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-5784-86-2>

Copyright © Vaasan ammattikorkeakoulu ja tekijät

Tämä teos on lisensoitu [Creative Commons Nimeä-JaaSamin 4.0 Kansainvälinen -lisenssillä](https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/).

Ulkoasu: VAMK | Satu Aaltonen

Taitto: Tritonia | Kaisa Gullman

Vaasa 2026

VAASAN AMMATTIKORKEAKOULU
UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Wolffintie 30, 65200 Vaasa

julkaisut@vamk.fi

[VAMK.fi](https://vamk.fi)

Työsuojelurahasto

Arbetskyddsfonden

The Finnish Work Environment Fund

HAMK

Hämeen ammatti-
korkeakoulu

SISÄLLYS

1. Johdanto	4
2. Suositukset	5
3. Tekoälyn käyttöönoton lähtökohdat	6
4. Tekoäly osaksi sosiaalialan työkaluvalikkoa	7
5. Tekoälyn riskitasot sosiaalialalla	10
6. Vastuullinen käyttö ja toimintaohjeet	12
7. Organisaation toimintatavat ja osaaminen tekoälyn käytön lähtökohtana	14
8. Lait ja ohjeet	15
9. Suosituksen tausta ja kirjoittajat	17
Lähteet	18

1. JOHDANTO

Suosituksen tarkoituksena on tukea sosiaalialan organisaatioita tekoälyn vastuullisessa ja tarkoituksenmukaisessa käytössä. Suosituksessa kuvataan tekoälyn hyödyntämisen keskeisiä lähtökohtia, hyötyjä ja edellytyksiä sekä esitetään tekoälyasetusten mukaiset riskitasot ja muita vastuullisen käytön näkökulmia. Lisäksi suositus esittelee esimerkkejä erilaisista käyttötavoista ja kokoaa yhteen keskeiset käyttöä ohjaavat lait ja ohjeistukset. Suosituksessa tekoälyllä viitataan erityisesti generatiiviseen tekoälyyn.

Suositus on tarkoitettu:

- esihenkilöille ja johdolle
- kehittämis-, digi- ja asiantuntijatehtävissä toimiville.

Suositus soveltuu hyvinvointialueille, järjestöille, yksityisille palveluntuottajille sekä muille sosiaalialan toimijoille.

Tekoälyn määritelmä

Generatiivinen tekoäly tuottaa uutta sisältöä, kuten tekstiä, kuvia, videoita ja koodia, hyödyntäen ihmismäistä luovuutta ja mukautumiskykyä. Käytännössä se tulkitsee käyttäjän antaman ohjeistuksen ja tuottaa sisällön oppimaansa tietoon perustuen, mikä tekee sisällöntuotannosta tehokkaampaa ja saavutettavampaa. Näin se mahdollistaa sujuvan sisällöntuotannon ja ideoinnin kenelle tahansa sekä voi tarjota oivalluksia, joihin perinteiset työkalut eivät pysty. (Cao ym., 2023; He ym., 2025; Valtiovarainministeriö, 2025)

Suositukset perustuvat osaltaan AI Tuki! – Tekoäly sosiaalihuollon arjen tukena -tutkimushankkeen tuloksiin. Tuloksia esitetään tekstin sinisissä infolaatikoissa.

AI Tuki! -tutkimuksesta lyhyesti

Tutkimus toteutettiin sähköisillä kyselyillä syyskuussa 2025 (n=374, vastausprosentti 20 %) ja helmikuussa 2026 (n=116, vastausprosentti 6 %).

Kohderyhmänä olivat ikääntyneiden ympärivuorokautinen hoiva (58 % kyselyn 2025 vastaajista), lastensuojelu (32 %) ja vammaispalvelut (8 %). Vastaajista 50 % työskenteli hyvinvointialueilla ja 50 % yksityisillä tai kolmannella sektorilla. Vastaajista 79 % työskenteli asiakas-, hoito- ja/tai kasvatus-tehtävissä sekä 21 % johtotehtävissä. Ikäjakauma oli tasainen, samoin työkokemus.

Syksyllä 2025 generatiivista tekoälyä raportoi käyttäneensä työssään ja vapaa-ajalla 28 % vastaajista, helmikuussa 2026 vastaava luku oli 48 %. Syksyllä 2025 vain vajaa 10 % oli osallistunut tekoälykoulutukseen tai muutoin kehittänyt tekoälyosaamistaan. (Uusi-Kakkuri, Rouhelo & Hakala, 2026)

2. SUOSITUKSET

Tekoäly voi tukea sosiaalialan työtä ja työn sujuvuutta

Tekoäly voi helpottaa tiedon käsittelyä, ongelmanratkaisua, ideointia, kirjaamista ja hallinnollisia tehtäviä sekä tukea tiedolla johtamista ja palvelujen kehittämistä.

Tekoälyn käytössä on tärkeää tunnistaa mahdolliset riskit

Sama tekoälytyökalu voi kuulua joko vähäriskiseen tai korkeariskiseen käyttöön. Riskitaso määräytyy kahden keskeisen tekijän perusteella: 1) mikä on tekoälyn rooli päätöksenteossa ja 2) millaista tietoa se käsittelee. Käyttöä voidaan pitää vähäriskisenä, jos tekoäly ei tee itsenäisiä päätöksiä eikä profiloi asiakkaita tavalla, jolla on vaikutusta palveluihin, etuuksiin tai oikeuksiin. Lisäksi edellytyksenä on, ettei tekoäly käsittele henkilötietoja, arkaluonteisia tietoja tai muuta yksilön tunnistamisen mahdollistavaa tietoa.

Tekoälyn käyttö edellyttää eettistä, ihmiskeskeistä ja läpinäkyvää toimintaa

Tekoälyjärjestelmät voivat vaikuttaa asiakkaiden oikeuksiin, minkä vuoksi niiden käytössä korostuvat läpinäkyvyys, riskienhallinta ja ihmisen vastuu päätöksenteossa. Tekoäly voi tukea asiakastyötä, ja sen käytöstä tulee viestiä asiakkaalle, mikäli sitä hyödynnetään. Asiakkaalla tulee olla mahdollisuus osallistua itseään koskevaan prosessiin ja päätöksentekoon.

Organisaatiolla on keskeinen rooli tekoälyn vastuullisessa käyttöönotossa

Selkeät ohjeet, osaamisen kehittäminen, johdon tuki ja tekoälyn käytön jatkuva arviointi ovat edellytyksiä tekoälyn turvalliselle käytölle.

Tekoälyn käyttöä ohjaa vahva sääntely

Tekoälyn hyödyntäminen sosiaalialalla edellyttää EU- ja kansallisen lainsäädännön huolellista huomioimista. Keskeisiä näkökulmia ovat erityisesti tietosuoja, datan- ja riskienhallinta sekä ihmisoikeuksien ja perusoikeuksien turvaaminen.

3. TEKOÄLYN KÄYTTÖÖNOTON LÄHTÖKOHDAT

Tekoälyn käyttöönotto edellyttää, että organisaatio tunnistaa käyttöön liittyvät keskeiset tekijät ja muodostaa selkeän näkemyksen siitä, miksi ja mihin tekoälyä hyödynnetään. Samalla on tärkeää määritellä, miten tekoäly otetaan käyttöön vastuullisesti ja osana organisaation toimintaa.

Miksi tekoälyä kannattaa käyttää?

Tekoäly ei korvaa asiantuntemusta. Tekoäly tukee sitä yhtenä työkaluna muiden joukossa.

Lue lisää:

- » [Tekoäly osaksi sosiaalialan työkaluvalikkoa](#)
- » [Suositukset](#)

Millaiset edellytykset tekoälyn käyttöönotto vaatii?

Hyvä käyttöönotto ei ala teknologiasta vaan yhteisestä ymmärryksestä, luottamuksesta, ohjeista ja kokeiluista.

Lue lisää:

- » [Organisaation toimintatavat ja osaaminen tekoälyn käytön lähtökohtana](#)
- » [Tekoälyn riskitasot sosiaalialalla](#)
- » [Lait ja ohjeet](#)

Miten tekoälyä käytetään vastuullisesti?

Tekoäly ei ajattele eikä kanna vastuuta. Siksi ammattilaisen osaaminen ja organisaation selkeät ohjeet ovat keskeisiä tekijöitä vastuullisen käytön varmistamisessa.

Lue lisää:

- » [Vastuullinen käyttö ja toimintaohjeet](#)
- » [Esimerkki tekoälyohjeesta organisaatiolle](#)

Mihin tekoälyä käytetään?

Generatiivista tekoälyä voi hyödyntää monin tavoin, eikä edes oma luovuus aseta sille rajoja.

Lue lisää:

- » [Tekoäly johtamisessa ja kehittämisessä](#)
- » [Tekoäly asiakastyössä](#)

(European Commission, 2024; DigiFinland, 2024a; 2024b; OECD, 2019; Kärkkäinen ym., 2024; Tammes-Peters, 2025)

4. TEKOÄLY OSAKSI SOSIAALIALAN TYÖKALUVALIKKOA

Tekoäly kehittyy nopeasti ja tarjoaa uusia mahdollisuuksia sosiaalialan työlle. Osana alan digitaalista kehitystä tekoäly voi tukea ammattilaisten työtä monin eri tavoin. Generatiivinen tekoäly on yksi työkalu muiden joukossa, ja sen arvo syntyy tarkoituksenmukaisesta ja osaavasta käytöstä.

Käyttökohteet laajenevat jatkuvasti, mikä korostaa tarvetta ymmärtää tekoälyn mahdollisuudet, rajoitteet ja riskit sosiaalialan toimintaympäristössä. Vaikka alan eettinen osaaminen on vahvaa, tekoälyn hyödyntäminen edellyttää erityistä huomiota vastuullisuuteen ja lainmukaisuuteen.

Tutkimusten mukaan digitalisaatio voi parantaa työn sujuvuutta ja työhyvinvointia erityisesti silloin, kun se tukee ammattilaisten ja esihenkilöiden asiantuntijuutta. Tekoäly voi keventää hallinnollista työtä, tehostaa tiedon käsittelyä ja kehittää asiakasprosesseja. Tämä voi vapauttaa aikaa ydintehtäviin ja lisätä työn mielekkyyttä. Motivaatiota vahvistaa erityisesti mahdollisuus kehittää omaa työtä, pelkät strategiset tavoitteet eivät yksin riitä kannustamaan tekoälyn käyttöön.

(Kärkkäinen ym., 2024; DigiFinland, 2024a; 2024b; Työterveyslaitos 2025; Pulkkinen & Koskelo, 2026; Sote-sanastot, 2026)

AI Tuki! -tutkimuksen tuloksia

Tulosten perusteella sosiaalihuollossa on jo tunnistettu useita konkreettisia rutiinitehtäviä tukevia tekoälyn käyttökohteita, vaikka sen hyödyntäminen ei vielä ole laajamittaista. Vuonna 2025 kyselyyn vastanneet sosiaalihuollon ammattilaiset hyödynsivät tekoälyä eniten tiedonhaussa ja dokumentoinnissa. Tekoälyn koettiin helpottavan erityisesti tiedon tiivistämistä sekä kokousmuistioiden, suunnitelmien, ohjeiden ja yhteenvetojen laatimista. Lisäksi sen nähtiin parantavan tekstin selkeyttä, jäsentelyä ja ammatillista laatua.

Asiakastyössä tekoälyä hyödynnettiin muun muassa virikemateriaalien tuottamiseen sekä lääkahoitoon liittyvän tiedon etsimiseen. Hyödyllisenä pidettiin myös tekoälyn käyttöä käännöstyössä. Hallinnollisissa tehtävissä sitä käytettiin esimerkiksi työvuorosuunnittelussa, rekrytoinnissa, osamisen kehittämisessä ja viestinnässä.

Digitaalinen osaaminen oli keskeisin tekoälyvalmiuden selittäjä. Itsearvioitu digitaalinen osaaminen ennusti johdonmukaisesti tekoälyvalmiutta. Jokainen parannus perustaidoissa heijastui parempana tekoälyvalmiutena. Tämä korostaa sitä, että pienetkin panostukset digitaalisten taitojen kehittämiseen tuottavat mitattavaa hyötyä tekoälyvalmiudessa. Korkeampi koulutus puolestaan tuki eettistä ajattelua ja kykyä hahmottaa tekoälyn mahdollisuuksia, mutta ei ennustanut käytännön tekoälytaitoja.

Vuoden 2026 kyselyssä tarkasteltiin tekoälyn koettuja vaikutuksia työhyvinvointiin. Kysymykseen vastanneista (n=55) noin puolet (n=25) arvioi vaikutukset myönteisiksi, kun taas vain harva koki ne kielteisiksi. Positiivisina vaikutuksina korostuivat työn sujuvoituminen, ajansäästö ja työtehtävien nopeutuminen. Lisäksi tekoälyn nähtiin helpottavan työn suunnittelua, toimivan sparrauskumppanina ideoinnissa sekä tukevan omaa ajattelua. Tekoälyn käytön lisääntyessä on tarpeen tutkia tarkemmin sen yhteyksiä työhyvinvointiin ja tuottavuuteen.

Tekoäly johtamisessa ja kehittämisessä

TEHTÄVÄALUE	ESIMERKKEJÄ KÄYTTÖTAVOISTA
Hallinnollisen työn tuki	• raporttien, muistioiden ja viranomaistekstien luonnostelu • kokousmateriaalien valmistelu ja muistioiden jalostaminen päätös- ja tehtävälistoiksi • dokumenttien analysointi ja yhteenvedojen laatiminen • toimintasuunnitelmien ja ohjeiden jäsentäminen • työvuorosuunnittelun ideointi ja tuki
Henkilöstöjohtaminen	• rekrytoinnin valmistelun tukeminen (esim. työpaikkailmoitus-ten muotoilu) • perehdyttämisen ja kehityskeskustelujen valmistelu • koulutussisältöjen ideointi ja jäsentely • muutosviestinnän ja haastavien keskusteluiden valmistelu
Sisäinen ja ulkoinen viestintä	• viestinnän tekstien muotoilu, myös selkokielelle tai eri kohde-ryhmille sopiviksi • henkilöstötiedotteiden ja -ohjeiden laatiminen • tiedotteiden ja raporttien tuottaminen yhteistyökumppaneille • erilaisten viestintämateriaalien suunnittelu • esitysten ja taustamateriaalien valmistelu • hankeviestintä
Tiedolla johtaminen ja analytiikka	• palvelujen käytön analysointi • palvelutarpeen ennakointi • resurssien kohdentamisen suunnittelu
Suunnittelu ja kehittäminen	• kehittämishankkeiden ideointi • toimintamallien ja ohjeiden suunnittelu • strategiatyön tuki

(Uusi-Kakkuri, Rouhelo & Hakala, 2026; DigiFinland, 2024a; 2024b; Kärkkäinen ym., 2024; OECD, 2019; Reamer, 2023; Tammes-Peters, 2025)

AI Tuki! -tutkimukseen osallistuneiden kuvaamia tekoälyn käyttötapoja

- ”Työvuorosuunnittelu ja ylitöiden laskeminen”
- ”... tein viime kesää varten koonnin tekoälyn avulla siitä, montako työntekijää voi olla samaan aikaan lomalla”
- ”Tiedotuskirjeissä sisällön muotoilu hieman ystävällisemmäksi ja elävämmäksi. Myös tehtävien avoimista ilmoittamisessa Kuntarekryssä tekoälystä on hyötyä”
- ”Esimerkiksi jos etsin tyköpäivälle mielekästä tekemistä tai ohjelmaa asiakkaille”

Tekoäly asiakastyössä

TEHTÄVÄALUE	ESIMERKKEJÄ KÄYTTÖTAVOISTA
Kirjaaminen	• asiakaskirjausten luonnostelu sanelun tai muistiinpanojen pohjalta • pitkien (asiakas)asiakirjojen tiivistäminen
Asiakastyön valmistelu ja toteutus	• lainsäädäntöön liittyvien kysymysten tarkastelu • asiakastilanteisiin vaihtoehtoisten ratkaisujen ideointi • asiakkaan kanssa tekoälyn hyödyntäminen yhdessä • viriketoiminnan suunnittelu ja toteutus
Viestintä asiakkaiden kanssa	• selkokielisten tekstien tuottaminen • ohjeiden ja tiedotteiden muokkaaminen asiakkaalle ymmärrettävään muotoon • käännöstyöt eri kielille • simultaanitulkkaus
Palvelupolkujen suunnittelu	• palveluvaihtoehtojen jäsentäminen työntekijän tueksi • palveluprosessien analysointi
Työn suunnittelu ja ajanhallinta	• työpäivän työtehtävien priorisointi • asiakastyön suunnittelu • autonominen vuorosuunnittelu

(Uusi-Kakkuri, Rouhelo & Hakala, 2026; Council of Europe, 2024; DigiFinland, 2024a; 2024b; Reamer, 2023; Turja & Ahonen, 2025; Työterveyslaitos, 2025; Tammes-Peters, 2025)

AI Tuki! -tutkimukseen osallistuneiden kuvaamia tekoälyn käyttötapoja

- ”Käännökset suomesta ruotsiksi silloin, kun teksti on aiheeltaan luvallista antaa tekoälylle”
- ”Omavalvontasuunnitelman laatiminen on ollut huomattavasti helpompaa tekoälyä hyödyntäen.”
- ”Asiakkaille viestimisessä, kun asiaa on vaikea muotoilla tai vastata.”
- ”Kirjaaminen ja dokumentaation muotoilu – tekoäly on minulle erityisen hyödyllinen näissä tehtävissä, koska se auttaa kirjoittamaan selkeämmin, jäsennellymmin ja ammattimaisemmin.”
- ”Kun pitää nopeasti löytää lastensuojelulain kohta ja se, miten lakia käytännössä toteutetaan tai jos asia liittyy terveydenhuollon osaamiseen, esimerkiksi miten jotakin vaivaa tulisi hoitaa ja miten tietyt lääkeaineet vaikuttavat”
- ”Virikemateriaalien luominen: esim. kuvat, värityskuvat ja musiikki.”
- ”Ruokalistan laadinta inspiraatiota etsien ja ottaen huomioon ruokarajoitteet.”

5. TEKOÄLYN RISKITASOT SOSIAALIALALLA

EU:n tekoälyasetus (AI Act) ja sen merkitys organisaatioille

Kun tekoälyä hyödynnetään työssä, on tärkeää tunnistaa tilanteet, joissa sen käyttö edellyttää erityistä huolellisuutta ja harkintaa. EU:n tekoälyasetus luokittelee tekoälyn riskitasot sen mukaan, millaisia vaikutuksia sen käytöllä voi olla ihmisten perusoikeuksiin, turvallisuuteen ja asemaan.

Sosiaalialan ammattilaisen ei tarvitse tuntea säädöstä pykälä pykälältä, mutta kahden keskeisen asian ymmärtäminen on tärkeää:

1. Riskitasoon vaikuttaa se, korvaako tekoäly ihmisen tekemää arviota vai toimiiko se päätöksenteon tukena.
2. Riskitasoon vaikuttaa myös se, millaista tietoa järjestelmä käsittelee. Jos tekoäly käsittelee henkilötietoja, arkaluonteisia tietoja tai muodostaa asiakkaista profileja, riskitaso nousee riippumatta siitä, mikä tekoälyn rooli on päätöksenteossa.

Korkean riskin tekoälyjärjestelmien turvallisuudesta vastaavat ensisijaisesti niiden kehittäjät ja tarjoajat. Sosiaalialan ammattilaisen vastuu liittyy puolestaan siihen, miten tekoälyä käytetään osana työtä ja päätöksentekoa.

Vähäinen riski

Tekoäly tukee, ammattilainen päättää

Tekoäly toimii ammattilaisen työvälineenä, eikä vaikuta suoraan asiakkaan oikeuksiin tai palveluiden saantiin. Järjestelmään ei syötetä henkilötietoja tai arkaluonteisia tietoja, ja vastuu päätöksenteosta säilyy ammattilaisella.

Asiakkaan näkökulmasta vaikutus jää epäsuoraksi: tekoäly auttaa ammattilaista, mutta ei käsittele asiakkaan tietoja eikä määritä asiakkaan saamaa palvelua.

Esimerkkejä:

Asiakaskirjeen tai raportin luonnostelu tekoälyllä
Tutkimusartikkelin tiivistäminen kokousta varten
Käännöstyö tai tekstin kielentarkistus
Ideointi palvelun kehittämisessä

Korkea riski

Tekoäly vaikuttaa, asiakkaan oikeudet korostuvat

Tekoälyn käyttö on korkean riskin toimintaa silloin, kun se vaikuttaa suoraan asiakkaaseen tai kun järjestelmään syötetään henkilötietoja tai arkaluonteisia tietoja. Tällöin käyttöön kohdistuu tiukempia vaatimuksia (kts. seuraava sivu).

Asiakkaan näkökulmasta tämä voi vaikuttaa oikeudenmukaiseen kohteluun ja lisätä riskiä virheisiin, vinoumiin ja läpinäkyvyyden puuttumiseen.

Esimerkkejä:

Tekoäly ehdottaa palveluntarpeen kiireellisyysluokkaa
Järjestelmä pisteyttää lastensuojeluilmoituksen riskitason

Tekoälyn käyttö riskiluokituksen mukaan

VÄHÄINEN RISKI	KORKEA RISKI
Riskit ja huomioitavaa	
- Tekoäly voi tuottaa virheellistä tai keksittyä tietoa (hallusinaatio): tarkista aina tulokset - Huomio tekijänoikeuskysymykset - Liiallinen luottamus tekoälyyn voi heikentää ammatillista harkintaa ajan myötä - Tietoturva: avoimet palvelut voivat tallentaa syötettyä tietoa	- Algoritminen vinouma voi kohdella asiakkaita epäoikeudenmukaisesti esimerkiksi iän, taustan tai asuinalueen perusteella - Läpinäkyvyyden puute heikentää asiakkaan oikeusturvaa: asiakas ei tiedä, miten päätös syntyi - Tietosuojarikkomuksen riski kasvaa, kun henkilötietoja käsitellään automaattisesti
Vaatimukset ammatilaiselle	
- Noudata organisaatiossa sovittuja työkalujen käytön reunaehtoja - Älä syötä henkilötietoja tai arkaluonteisia tietoja avoimiin palveluihin - Tarkista ja arvioi aina tekoälyn tuottama sisältö ennen käyttöä - Vastuu tuloksista säilyy aina sinulla ammatilaisena - Jaa hyvät käytännöt, ongelmat ja opit tiimin kesken	- Käytä vain organisaation hyväksymiä ja arvioimia työkaluja - Hyödynnä tekoälyä organisaation ohjeiden mukaisesti (esimerkiksi päätöksenteon prosessit, dokumentointi ja asiakkaalle viestintä tekoälyn roolista) - Kerro asiakkaalle, että häntä koskevassa arvioinnissa käytetään tekoälyä - Ilmoita esihenkilölle, jos havaitset järjestelmässä virheitä, vinoumia tai odottamatonta toimintaa
Johdon rooli	
Johto kannustaa ja mahdollistaa	Johto vastaa ja valvoo
- Rohkaise kokeilemaan matalan riskin työtehtävissä - Varmista, että hyväksytyt tekoälytyökalut ja -ohjeet ovat henkilöstön käytettävissä - Tarjoa koulutusta ja vertaisoppimisen mahdollisuuksia - Kerää käytöstä palautetta ja rohkaise jakamaan kokemuksia organisaation sisällä	- Linjaa selkeästi sallitut tekoälytyökalut, niiden käyttötarkoitukset ja käyttöön liittyvät rajaukset. - Varmista asianmukainen riskienarviointi ennen järjestelmän käyttöönottoa - Huolehdi, että henkilöstöllä on riittävä koulutus ja tekoälylukutaito erityisesti korkean riskin järjestelmien käytössä - Seuraa järjestelmien vaikutuksia asiakkaisiin ja palveluihin jatkuvasti - Puutu havaittuihin epäkohtiin ja raportoi epäasianmukaisesta tai riskialttiista käytöstä viipymättä

(European Commission, 2024; Future of Life Institute, 2024; Kärkkäinen ym., 2024; Reamer, 2023; Turja & Ahonen, 2025; Tammes-Peters, 2025.)

6. VASTUULLINEN KÄYTTÖ JA TOIMINTAOHJEET

Alla esitetyt tarkastelukysymykset auttavat johtoa arvioimaan organisaation valmiuksia ja toimintatapoja tekoälyn vastuullisessa hyödyntämisessä. Vastuullinen tekoälyn käyttö edellyttää kykyä erottaa matalan ja korkean riskin käyttötilanteet sekä soveltaa niihin tarkoituksenmukaisia ohjaus- ja valvontakäytäntöjä.

- ✔ = koskee kaikkea käyttöä
- △ = vaihteleva riski
- ✖ = korostuu korkean riskin käytössä

NÄKÖKULMA	TARKASTELUKYSYMYKSIÄ
Riskit, eettinen ja oikeudellinen perusta	✔ Ohjeet: Onko organisaatiossa laadittu ohjeet tekoälyn käyttöön? Ovatko ohjeet saavutettavat? ✔ Asiakas keskiössä: Onko organisaatiolla selkeät menettelyt ja arviointikäytännöt, joilla varmistetaan, että tekoälyjärjestelmät turvaavat asiakkaiden oikeudet ja ihmisarvon? ✔ Päätösvalta ja vastuu: Onko organisaation ohjeissa määritelty selkeästi se, että lopullinen päätösvalta ja vastuu tekoälyn tuottamasta sisällöstä säilyy aina ammattilaisella? ✔ Tietosuoja ja tietoturva: Onko organisaation johto määritellyt tietoturvalliset tekoälytyökalut ja laatinut selkeät ohjeet siitä, millaista tietoa saa syöttää eri järjestelmiin? ✖ Vinoumat ja datan laatu: Miten organisaation johto arvioi ja valvoo tekoälyn käyttöä tilanteissa, joissa hyödynnetään asiakastietoa tai tuotetaan tietoa päätöksenteon tueksi? ✖ Läpinäkyvyys ja selitettävyys: Onko organisaation käytössä selkeät viestintäohjeet, joiden avulla asiakkaille kerrotaan avoimesti tekoälyn käytöstä ja käytön vaikutuksista heidän tilanteeseensa?
Vastuullisen käytön tuki	✔ Ohjeiden noudattaminen: Miten organisaation johto varmistaa, että tekoälyä käytetään yhteisten ohjeiden ja linjausten mukaisesti? ✔ Johtaminen: Miten organisaation johto ja esihenkilöt tukevat tekoälyn vastuullista hyödyntämistä arjen työssä? △ Tarkoituksenmukainen käyttö: Miten organisaation johto arvioi, missä tehtävissä tekoäly tuottaa lisäarvoa työhön ja missä tilanteissa sen käyttö ei ole perusteltua?
Arviointi ja seuranta	✔ Osaaminen: Miten organisaation johto huolehtii, että henkilöstöllä on riittävä osaaminen tekoälyn käyttöön ja kyky arvioida käyttöön liittyviä riskejä? △ Ennakointi ja seuranta: Miten systemaattisesti organisaation johto arvioi, ennakoii ja seuraa tekoälyn vaikutuksia työhön ja asiakkaisiin?

(Council of Europe, 2024; European Commission, 2024; OECD, 2019, Reamer, 2023; Tietosuojavaltuutetun toimisto, ei pvm; Díaz-Rodríguez, 2023; European Commission, 2019; Tammes-Peters, 2025; Valtionvarainministeriö, n.d.; Kärkkäinen ym., 2024; DigiFinland, 2024a, 2024b, 2024c; Turja & Ahonen, 2025)

Esimerkki tekoälyohjeesta organisaatioille

Vastuullisen käytön periaatteet voidaan konkretisoida organisaation toimintaohjeiksi esimerkiksi seuraavasti:

1. Huolehdi tietosuojasta ja tietoturvasta

Käsittele arkaluontoista tietoa, kuten henkilötietoja, erityisen huolellisesti. Älä koskaan syötä asiakkaan tai muiden henkilötietoja tai muuta luottamuksellista tietoa avoimiin tekoälypalveluihin.

2. Noudata ohjeita ja käyttötarkoituksia

Toimi organisaation laatimien ohjeiden mukaisesti ja käytä tekoälyä vain määriteltyihin käyttötarkoituksiin. *(Lisää tarvittaessa linkki ohjeisiin.)*

3. Käytä vain hyväksytyjä työkaluja

Käytä ainoastaan organisaation hyväksymiä ja tietoturvallisiksi arvioituja tekoälytyökaluja. *(Täydennä tähän organisaatiossa sallitut sovellukset.)*

4. Arvioi ja varmista tekoälyn tuottama sisältö

Generatiivinen tekoäly tuottaa uutta sisältöä (esim. tekstiä, kuvia ja videoita) hyödyntäen oppimaansa aineistoa. Arvioi ja tarkista aina tuotetun sisällön oikeellisuus ja soveltuvuus ennen sen käyttöä.

Kiinnitä huomiota mahdollisiin virheisiin, vinoumiin ja niin sanottuihin hallusinaatioihin (keksitty tai virheellinen sisältö). Kaikista havainnoista ja ongelmista on tärkeää keskustella aina avoimesti työyhteisössä. Korkean riskin käyttötapauksissa havaintojen raportointiin on lainsäädännöllinen velvollisuus. *(Täydennä tähän organisaation riskialttiit käyttötapaukset ja raportointikäytännöt.)*

5. Hyödynnä tekoälyä aktiivisesti ja jaa kokemuksiasi

Kokeile generatiivista tekoälyä tarkoituksenmukaisesti eri työtehtävissä ja jaa havaintojasi ja hyväksi havaitsemiasi käytäntöjä työyhteisössä. *(Voit lisätä esimerkkejä käyttökohteista.)*

6. Osallistu kehittämiseen ja tuo esiin havaintojasi

Tekoälyn käyttöä kehitetään organisaatiossa jatkuvasti. Tuo esiin ideasi, kokemuksesi ja huolenaiheesi sovituissa kanavissa. *(Täydennä tähän esimerkiksi koulutukset, tukihenkilöt ja palautekanavat.)*

7. ORGANISAATION TOIMINTATAVAT JA OSAAMINEN TEKÖÄLYN KÄYTÖN LÄHTÖKOHTANA

Tekoälyn vastuullinen hyödyntäminen perustuu organisaation selkeisiin linjauksiin, riittävään osaamiseen, mukaan lukien tekoälyn lukutaito, sekä turvallisiin ja hyväksyttyihin työvälineisiin. Organisaation tulee varmistaa, että käytössä olevat järjestelmät täyttävät tietosuoja- ja tietoturva-vaatimukset (GDPR ja EU:n tekoälyasetus). Lisäksi on määriteltävä selkeästi, mihin tarkoituksiin tekoälyä voidaan käyttää ja millaista tietoa siihen saa syöttää. Henkilöstölle tulee myös varata riittävästi aikaa, koulutusta ja tukea, jotta tekoälyn käyttöönotto ja hyödyntäminen on sujuvaa, turvallista ja tarkoituksenmukaista.

Osaamisen kehittäminen

Osaamisen kehittämisen tavoitteena on vahvistaa henkilöstön tekoälylukutaitoa. Tekoälylukutaito tarkoittaa yksilön osaamista ymmärtää tekoälyn toimintaperiaatteita, hyödyntää ja soveltaa tekoälyä tarkoituksenmukaisesti, arvioida kriittisesti tekoälysovelluksia ja niiden tuottamaa sisältöä sekä käyttää tekoälyä eettisesti ja vastuullisesti. Tekoälylukutaitoa on esimerkiksi mahdollisten virheiden ja vinoumien tunnistaminen. Tekoäly oppii sille annetusta aineistosta tunnistamalla siinä esiintyviä säännönmukaisuuksia. Mikäli tekoälyn koulutus on tapahtunut sellaisessa maassa, jossa sosiaalialan konteksti on erilainen, tekoälyn tuottama vastaus ei välttämättä sovellu suomalaiseen toimintaympäristöön.

Teknologian nopean kehityksen vuoksi organisaatioiden johdon tulee huolehtia tekoälyosaamisen jatkuvasta kehittämisestä. Tämä vahvistaa luottamusta teknologiaan, tukee sen turvallista ja vastuullista käyttöä sekä vähentää virheisiin ja väärinkäyttöön liittyviä riskejä. Organisaation tehtävänä on mahdollistaa oppiminen tarjoamalla riittävästi tukea, aikaa ja käytännön mahdollisuuksia osaamisen kehittämiseen. Tekoälyosaamista voidaan vahvistaa esimerkiksi koulutuksella, vertaisoppimisella, työpajoilla ja käytännön kokeiluilla.

Johtaminen ja toimintakulttuuri

Johto ja esihenkilöt luovat edellytykset tekoälyn vastuulliselle käytölle. Tämä edellyttää selkeitä ohjeita, kannustavaa ilmapiiriä sekä esihenkilöiden aktiivista roolia muutoksen edistäjinä. Myönteinen ja esimerkillinen johtaminen vahvistaa luottamusta ja madaltaa kynnystä hyödyntää tekoälyä työssä. Esihenkilöt voivat omalla toiminnallaan vähentää epävarmuutta sekä edistää avointa keskustelua, kokemusten jakamista ja hyvien käytäntöjen leviämistä. On myös tärkeää tukea kokeilemisen kulttuuria: rohkaista oppimaan käytännön kokeilujen kautta ja tuoda esiin myös tekoälyyn liittyvät huolenaiheet.

Jatkuva kehittäminen ja seuranta

Tekoälyn käyttöä tulee arvioida ja kehittää systemaattisesti. Tavoitteena on tunnistaa vaikutukset työhön, palveluihin ja asiakkaiden asemaan. Tämä sisältää riskien ennakoinnin, vaikutusten seurannan sekä palautteen keräämisen eri sidosryhmiltä. Ohjeistuksia ja osaamista päivitetään jatkuvasti kertyneen kokemuksen perusteella, jotta tekoälyn käyttö pysyy turvallisena, tarkoituksenmukaisena ja ajantasaisena.

(Opetushallitus, 2025, European Commission, 2024; DigiFinland, 2024b; Tammes-Peters, 2025; OECD, 2019; Kärkkäinen ym., 2024; Tietosuojavaltuutetun toimisto, n.d.; Uusi-Kakkuri, Rouhelo & Hakala, 2026; Turja & Ahonen, 2025)

8. LAIT JA OHJEET

Tekoälyn käyttöä ohjaava kansainvälinen ja kansallinen sääntely

ALUE	LAKI / SÄÄDÖS
Tekoälyn yleinen EU-sääntely	• EU:n tekoälyasetus (2024/1689) • Tekoälyä koskeva digitaalialan koontiasetus (2026/1744)
Hallinto ja julkinen päätöksenteko	• Hallintolaki (434/2003) • Laki julkisen hallinnon tiedonhallinnasta (906/2019) • Laki digitaalisten palvelujen tarjoamisesta (306/2019) • Laki kunnan ja hyvinvointialueen viranhaltijasta (304/2003)
Tietosuoja ja datan käyttö	• EU:n yleinen tietosuoja-asetus, GDPR (2016/679) • Datanhallinta-asetus (2022/868) • Datasäädös (2023/2854) • Tietosuoja laki (1050/2018) • Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä (703/2023) • Laki sosiaali- ja terveystietojen toissijaisesta käytöstä (552/2019)
Sosiaali- ja terveystalvet	• Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (812/2000) • Laki sosiaalihuollon ammattihenkilöistä (817/2015) • Laki potilaan asemasta ja oikeuksista (785/1992) • Laki lääkinnällisistä laitteista (2017/745) • Laki lääkinnällisistä laitteista (719/2021)
Yhdenvertaisuus ja oikeudet	• EU:n perusoikeuskirja (2000/C 364/01) • Yhdenvertaisuuslaki (1325/2014) • Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta (609/1986)

Tekoälyn käyttöä ohjaavat strategiat ja ohjeet

ALUE	KESKEINEN OHJEISTUS
Sosiaali- ja terveydenhuollon kehittäminen	• Sosiaali- ja terveydenhuollon digitalisaation ja tiedonhallinnan strategia 2023–2035 (Sosiaali- ja terveysministeriö, 2023), • Yleisopas digitaalisten sote-palveluiden kehittämiseen (Forss, 2026)
Ohjeistukset tekoälyn käyttöön	• Ohjeistus generatiivisen tekoälyn hyödyntämisestä työn tukena julkisessa hallinnossa (Tammes-Peters, 2025); • Tekoälyn vastuullinen hyödyntäminen -opas (Digi- ja väestötietovirasto), • Kansainvälinen eettinen kehys tekoälyn kehittämiselle ja käytölle (Unesco, 2021).
Tietoturva ja tiedonhallinta	• Tiedonhallinta ohjaus sosiaali- ja terveysalalla (THL, 2026)

9. SUOSITUKSEN TAUSTA JA KIRJOITTAJAT

Suositus on laadittu keväällä 2026 AI Tuki! – Tekoäly sosiaalihuollon arjen tukena -tutkimushankkeessa, jota on rahoittanut Työsuojelurahasto (Uusi-Kakkuri, Rouhelo & Hakala, 2026). Tutkimuksessa tarkasteltiin tekoälyn käyttöä sosiaalihuollossa sekä siihen yhteydessä olevia tekijöitä. Aineisto kerättiin vuosina 2025–2026, jolloin tekoälyn käytöstä sosiaalialalla ei vielä ollut kertynyt pitkäaikaista kokemusta. Tämän vuoksi nähtiin tarpeelliseksi tunnistaa keskeisiä käyttökohteita ja mahdollisuuksia sekä laatia suosituksia tekoälyn vastuulliseen hyödyntämiseen. Kehittämistyö jatkuu [AI TEKO! Tekoälyä sosiaalialan työpaikoille](#) -hankkeessa Euroopan sosiaalirahasto plus (ESR+) rahoituksella.

Tutkimushankkeen toteuttivat Piia Uusi-Kakkuri (KTT, yliopettaja, hankkeen projektipäällikkö), Vaasan ammattikorkeakoulusta, Paula Hakala (TtT, tutkijayliopettaja, hankkeen tutkija), Hämeen ammattikorkeakoulusta, Anne Rouhelo (KT, yliopettaja, hankkeen tutkija), Turun ammattikorkeakoulusta sekä Milla Hyvärinen (HTM, hanketyöntekijä), Vaasan ammattikorkeakoulusta.

Suosittelujen yhteiskehittämiseen ovat lisäksi osallistuneet Turun ammattikorkeakoulun YAMK-opiskelija Inga Hallama ja erityissosiaaliohjauksen YAMK-opiskelijaryhmä lehtori Kristiina Engblom-Pelkkalan johdolla.

Suosittelusta ovat asiantuntevasti kommentoineet tutkijatohtori Samuel Salovaara, lehtori Raija Koskinen, AI-projektipäällikkö Jarmo Pulkkinen, kehittämispäällikkö Ville Santalahti, yliopettaja Riku Niemistö ja koulutuspäällikkö Merja Salminen. Lämmin kiitos kaikille osallistuneille.

Viittausohje:

Uusi-Kakkuri, P., Hakala, P. & Rouhelo, A. (2026) Tekoäly sosiaalialalla: suositukset vastuulliseen käyttöön. Vaasan ammattikorkeakoulu. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-57>

LÄHTEET

- Cao, Y., Li, S., Liu, Y., Yan, Z., Dai, Y., Yu, P. S., & Sun, L. (2023). A Comprehensive Survey of AI-generated Content (aigc): A History of Generative AI from Gan to Chatgpt. Computer Science. <https://doi.org/10.48550/arXiv.2303.04226>
- Council of Europe. (2024). Framework Convention on Artificial Intelligence, Human Rights, Democracy and the Rule of Law. <https://www.coe.int/en/web/artificial-intelligence/ai-convention>
- Díaz-Rodríguez, N. (2023). Connecting the Dots In Trustworthy Artificial Intelligence: from AI Principles, Ethics, and Key Requirements to Responsible AI Systems and Regulation. Information Fusion, 96, 101804. <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1566253523002129>
- DigiFinland. (2024a). Sosiaali- ja terveydenhuollon tekoälyn käyttötapaukset ja lainsäädäntö. Noudettu 15.3.2026 osoitteesta https://digifinland.fi/wp-content/uploads/2024/12/digifinland_sosiaali-ja-terveydenhuollon-tekoalyn-kayttotapaukset-ja-lainsaadanto_04122024.pdf
- DigiFinland. (2024b). Tekoäly hyvinvointialueilla: Sosiaali- ja terveydenhuollon käyttötapaukset ja kansallinen edistäminen. Noudettu 20.3.2026 osoitteesta https://digifinland.fi/wp-content/uploads/2024/03/digifinland_tekoaly_loppuraportti_210324.pdf
- DigiFinland. (2024c). Tekoälyn oikeudelliset reunaehdot sosiaali- ja terveydenhuollossa. Noudettu 15.3.2026 osoitteesta <https://digifinland.fi/wp-content/uploads/2024/12/liite-2-tekoalyn-oikeudelliset-reunaehdot-sosiaali-ja-terveydenhuollossa.pdf>
- Digi- ja väestötietovirasto. (n.d.). Tekoälyn vastuullinen hyödyntäminen, Hyvät käytännöt kehittäjille. Noudettu 8.5.2026 osoitteesta: <https://kehittajille.suomi.fi/oppaat/vastuullinen-tekoaly>
- European Commission. (2019). Ethics guidelines for trustworthy artificial intelligence. Noudettu 3.3.2026 osoitteesta <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/ethics-guidelines-trustworthy-ai>
- European Commission. (2024). AI Act. Noudettu 3.3.2026 osoitteesta <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/regulatory-framework-ai>
- Fors, S. (toim.) (2026). Yleisopas digitaalisten sotepalvelujen kehittämiseen. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Noudettu 10.5.2026 osoitteesta <https://yhteistyotilat.fi/wiki08/spaces/JULYDSK/overview>
- Future of Life Institute. (2024, February 27). High-level summary of the AI Act. EU Artificial Intelligence Act. Noudettu 10.5.2026 osoitteesta <https://artificialintelligenceact.eu/high-level-summary/>
- He, R., Cao, J., & Tan, T. (2025). Generative Artificial Intelligence: A Historical Perspective. National Science Review, 12(5), <https://doi.org/10.1093/nsr/nwaf050>
- Kärkkäinen, E., Virtanen, L., Kainiemi, E., Heponiemi, T. & Vehko, T. (2024). Digitalisaatio ja sen strateginen johtaminen sosiaali- ja terveystalouden järjestämisessä: Tilannekuva reilu vuosi hyvinvointialueiden toiminnan aloittamisen jälkeen (Työpaperi 45/2024). Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-408-343-0>
- OECD. (2019). Principles on Artificial Intelligence. <https://oecd.ai/en/ai-principles>
- Pulkkinen, J. & Koskelo, R. (2026). Työntekijöiden tukeminen ja motivointi tekoälyn hyödyntämisessä kuntienteknisellä toimialalla. Tutkimuksen loppuraportti. Noudettu 25.4.2026 osoitteesta: https://www.webfellows.fi/wp-content/uploads/2026/02/tutkimusraportti_kunnat_ai_webfellows2026.pdf
- Opetushallitus. (2025). Tausta-aineisto: Tekoälylukutaito. Noudettu 1.6.2026 osoitteesta <https://www.oph.fi/fi/teemat-ja-kehittaminen/tekoalysuosituks/tausta-aineisto-tekoalylukutaito>
- Reamer, F. G. (2023). Artificial intelligence in social work: Emerging ethical issues. Journal of Social Work Values and Ethics, 20(2). <https://jswve.org/volume-20/issue-2/item-05/>

- Sosiaali- ja terveysministeriö. (2023). Digitaalisuus sosiaali- ja terveydenhuollon kivijalaksi: Sosiaali- ja terveydenhuollon digitalisaation ja tiedonhallinnan strategia 2023–2035. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-9889-6>
- Sote-sanastot - Sanastot. (2026). Noudettu 1.6.2026 osoitteesta: <https://sotesanastot.thl.fi/vocabularies>
- Tammes-Peters, H. (2025) Ohjeistus generatiivisen tekoälyn hyödyntämisestä työn tukena ja apuvälineenä julkisessa hallinnossa (Valtiovarainministeriön julkaisuja 2025:9). Valtiovarainministeriö. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-367-846-0>
- Tietosuojaavaltuutetun toimisto. (n.d.). Tietosuoja tekoälyjärjestelmien kehittämisessä ja käytössä. Noudettu 14.3.2026 osoitteesta: <https://tietosuoja.fi/tekoalyjarjestelmat-ja-tietosuoja>
- THL, terveyden ja hyvinvoinninlaitos. (2026). Tiedonhallinta sote-alalla. Noudettu 28.5.2026 osoitteesta: <https://thl.fi/data-ja-tilastot/tiedonhallinta-sote-alalla#tiedonhallinta-sote-alalla>
- Turja, L. & Ahonen, H. (2025). Perceptions of AI Competence in Social and Healthcare Services: Readiness, Reliance and Realism. FinJeHeW – Finnish Journal of eHealth and eWelfare, 17(1). <https://journal.fi/finjehew/article/view/155017>
- Työterveyslaitos. (2025). Vaikuttavaa hoivaa – tulevaisuuden kirjaaminen hoivatyössä. Noudettu 14.3.2026 osoitteesta: <https://oma.tsr.fi/api/projects/b3e7ed6b-8c95-49e5-9241-86193e3cb671/attachment/0ef78d38-886a-4f58-957b-5387336d4968>
- Unesco. (2021). Recommendation on the Ethics of Artificial Intelligence. Noudettu 24.5.2026 osoitteesta: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000381137>
- Uusi-Kakkuri, P., Rouhelo, A., Hyvärinen, M. & Hakala, P. (2026). AI Tuki! - Tekoäly sosiaalihuollon arjen tukena: Generatiivisen tekoälyn käyttö, valmiudet ja mahdollisuudet työelämän kehittämisessä. Vaasan ammattikorkeakoulu. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-5784-87-9>
- Valtiovarainministeriö. (n.d.). Tekoälyn eettinen ohjeistus. Noudettu 14.3.2026 osoitteesta: <https://vm.fi/tekoalyn-eettinen-ohjeistus>